

Bütünleşik miras alanları için yönetim modeli önerisi: Troya Tarihi Milli Parkı örneği¹

A management model proposal for integrated heritage areas: The case of Troy Historical National Park¹

Koray Özcan^{a*} Şaziye Bal^b

^a Pamukkale Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Denizli, Türkiye.

^b Comillas Pontifical Üniversitesi, Ekonomi ve İşletme Yönetimi Fakültesi, Madrid, İspanya.

ORCID: K.O. 0000-0002-1221-9224; Ş.B. 0000-0003-3617-876X

BİLGİ/INFO

Geliş/Received: 06.02.2025
 Kabul/Accepted: 27.04.2025

Anahtar Kelimeler:

Bütünleşik miras
 Yönetim modeli
 Troya Tarihi Milli Parkı

Keywords:

Integrated heritage
 Management model
 Troy Historical National Park

*Sorumlu yazar/Corresponding author:

(K. Özcan) korayozcan@pau.edu.tr

DOI: 10.17211/tcd.1634781

Atıf/Citation:

Özcan, K., & Bal, Ş. (2025). Bütünleşik miras alanları için yönetim modeli önerisi: Troya Tarihi Milli Parkı örneği. *Türk Coğrafya Dergisi* (87), 115-123.
<https://doi.org/10.17211/tcd.1634781>

ÖZ/ABSTRACT

Bütünleşik miras alanı, farklı kaynak ve işlev değerlerine sahip doğal ve kültürel miras varlıklarının mekânsal olarak bir arada yer aldığı karma koruma alanlarını ifade etmektedir. Bu yönüyle, bütünleşik miras alanları, işbirlikçi planlamayı, geniş katılımı, kurumlar arası yetki ve sorumluluk paylaşımını ön planda tutan bütüncül bir yönetim mekanizması bağlamında ele alınması gerekli özel koruma alanlarıdır. Araştırmaya konu olan alan; Türkiye'nin batısında, Çanakkale il sınırları içerisindeki Biga Yarımadasında yer alan Troya Tarihi Milli Parkı'dır. Araştırmanın amacı, doğal ve kültürel miras varlıklarını bünyesinde barındıran Troya Milli Tarihi Parkı örneğinde kavramsal ve kurumsal alternatifler içeren bütüncül bir yönetim modeli önerisi sunulmasıdır. Bu model dört bileşenden oluşmaktadır. Birincisi, kurumlararası yetki ve sorumluluk paylaşımının ön planda tutulduğu yönetim modelidir. İkincisi, paydaşlar arası diyalog ve ortaklıkların geliştirilmesine dayalı katılım modelidir. Üçüncüsü, bütünleşik miras koruma stratejilerini tanımlayan planlama-uygulama modelidir. Sonuncusu ise bütçe programı ile mali kaynak olanaklarına ilişkin açılımlar sunan finansman modelidir. Araştırmanın, doğal ve kültürel miras kaynaklarının mekânsal birlikteliğine dayanan bütünleşik miras alanlarına yönelik yönetim modeli tartışmalarına kavramsal ve kurumsal yönden katkı sunabileceği düşünülmektedir. Kavramsal katkının içeriği, "bütünleşik miras alanı" olarak tanımlanan "koruma statü önerisi olarak ifade edilebilir. Kurumsal katkı ise planlama-uygulama ve denetim-izleme süreçlerinin sürdürülebilir kılınmasına yönelik yönetim, katılım, planlama-uygulama ve finansman mekanizmalarına katılımcı ve etkin bir yönetim mekanizması önerilmesidir.

Integrated heritage area refers to mixed conservation areas where natural and cultural heritage assets with different resource and function values are located in spatially together with. For this reason, integrated heritage areas as the special conservation areas that need to be addressed in the context of an integrated management mechanism that prioritizes collaborative planning, broad participation, and sharing of authority and responsibilities between institutions. This study is focused on Troy Historical National Park having different conservation zones, located on the Biga Peninsula within the Çanakkale provincial borders in the west of Türkiye. The aim of this study is to be presented a proposal holistic management model including conceptual and institutional alternatives for in the case of Troy Historical National Park included natural and cultural heritage assets together with in spatially. This model is composed of four components. At first, it is named as the managerial model which prioritizes the sharing with authority and responsibility between the institutions. The secondly, it is defined as the participation model depending on development of dialogue and collaboration between stakeholders. Thirdly, it is named as the planning-implementation model defines the heritage conservation strategies. And finally, it is the financial model which presents alternatives relating as budget resources and fiscal/funding opportunities. It is considered that this study can be presented conceptual and institutional context to debates on managerial model relating to the integrated heritage areas. In this framework, the content of conceptual contribution can be expressed as that conservation zone proposal as called "integrated heritage area". And, it can be said that the institutional contribution is the effective and collaborative a managerial mechanism which includes planning-implementation and also controlling-monitoring processes in the context of the sustainable conservation strategies.

¹ Bu araştırma; ikinci yazarın, ilk yazar danışmanlığında tamamlanan "Bütünleşik miras alanları için yönetim modeli önerisi: Troya Tarihi Milli Parkı örneği" başlıklı yüksek lisans tezi esas alınarak geliştirilmiştir.

¹ This study is based on the master's thesis titled "A management model proposal for integrated heritage areas: Troy Historical National Park example" completed by the second author under the supervision of the first author.

Extended Abstract Introduction

Integrated heritage area refers to mixed conservation areas where natural and cultural heritage assets with different resource and function values are located in spatially together with. For this reason, integrated heritage areas as the special conservation areas that need to be addressed in the context of an integrated management mechanism that prioritizes collaborative planning, broad participation, and sharing of authority and responsibilities between institutions. This study is focused on Troy Historical National Park having different conservation zones, located on the Biga Peninsula within the Çanakkale provincial borders in the west of Türkiye. The aim of this study is to be presented a proposal holistic management model including conceptual and institutional alternatives for in the case of Troy Historical National Park included natural and cultural heritage assets together with in spatially.

Data and Method

In this study, the choice of Troy Historical National Park as a case study is based on three key criteria. Firstly, it is an integrated conservation area that includes various zones for the protection of natural and cultural heritage—*such as archaeological sites, natural sites, and wetlands*—based on their resource and functional values. Secondly, particularly in the context of protection legislation, the authority and responsibility of both national and local institutions in Troy Historical National Park have made collaborative and participatory management planning important. And thirdly, it is the lack of a holistic and comprehensive management plan for Troy Historical National Park, based on inter-institutional collaboration and broad participation.

The methodological framework of this study consists of five stages: In the first stage, as named spatial and functional analysis, it was defined the geographical location, land use patterns, and transportation connections of the Troy Historical National Park, and also its resource and functional values relating with natural and cultural heritage was determined. The second stage named zone analysis, it was explained the scope and content of the conservation zones related to the natural and cultural heritage assets of the Troy Historical National Park. The third stage called authority-responsibility sharing analysis, it was defined the institutions in responsible and authorized at international and national levels in conservation areas on different zones of the Troy Historical National Park, and it was examined potential stakeholders. The fourth stage, defined as the analysis of the planning process, it was discussed the experiences related to the spatial planning and management planning processes of the Troy Historical National Park. In the fifth stage, as depending on the analyses results, it was defined an inclusive conservation zone for the Troy Historical National Park, afterwards, it was set a management model which presenting a holistic framework on planning-implementation, monitoring-controlling processes, and funding sources.

Results and Discussion

As a result of this study, it was developed a holistic management model composed of four components. At first, it is

named as the managerial model which prioritizes the sharing with authority and responsibility between the institutions. The secondly, it is defined as the participation model depending on development of dialogue and collaboration between stakeholders. Thirdly, it is named as the planning-implementation model defines the heritage conservation strategies. And finally, it is the financial model which presents alternatives relating as budget resources and fiscal/funding opportunities. It is considered that this study can be presented conceptual and institutional context to debates on managerial model relating to the integrated heritage areas. In this framework, the content of conceptual contribution can be expressed as that conservation zones proposal as called “integrated heritage areas”. And, it can be said that the institutional contribution is the effective and collaborative a managerial mechanism which includes planning-implementation and also controlling-monitoring processes in the context of the sustainable conservation strategies.

1.Giriş

Amaç ve Gerekçe

Koruma planlamasının güncel gündemi incelenirse, doğal ve kültürel mirasa konu koruma alanlarının kaynak ve işlev değerlerinin taşıma kapasitesi bağlamında koruma-kullanma dengesinin gözetilerek yerel dinamikleri harekete geçirecek ve sosyo-ekonomik kalkınma sürecine katkı sunabilecek çok yönlü ve bütüncül koruma yaklaşımlarının tartışıldığı görülmektedir. Bu tartışmaların, doğal ve kültürel mirasa konu alanların salt çevresel ve tarihsel açıdan değerli bir kaynak olarak geleceğe taşınmasının ötesinde yerel gelişme dinamikleri ve küreselleşme süreçlerinde ortaya çıkan baskı, sorun ve tehditlerin çözümü için “bütünleşik yönetim planlamasına” yönelik ilkeleri niteliğindeki yere özgü rehberlerin oluşturulması konusunda farkındalık oluşturduğu söylenebilir (Feilden & Jokilehto, 1998; Eurosite, 1999; Demas, 2002; Thomas & Middleton, 2003; İamandi, 2004; Dudley, 2008; Ringbeck, 2008; Ringbeck, 2018; Cleere, 2010; UNESCO & Diğerleri, 2013; Romano, 2014; Taylor & Verdini, 2022).

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) “Dünya Mirası Konvansiyonunun Uygulanmasına Yönelik İşlevsel İlkeler Rehberi” oluşturulması, bu farkındalığın yansıması olarak görülebilir. Bu rehber kapsamında özellikle “Dünya miras alanı” statüsündeki koruma alanları için planlama-uygulama aşamaları, katılım dinamikleri ve işbirlikleri ile finansman kaynakları ve kullanımına ilişkin süreçlerin “alan yönetimi” kapsamında sistematik biçimde ele alınmasının zorunlu kılınması, geniş katılım ve işbirliğini esas alan bütüncül ve katılımcı “yere özgü” yönetim strateji belgelerinin geliştirilmesi gerekliliğine işaret sayılmalıdır (UNESCO, 2005; Shipley & Kovacs, 2008).

Güncel gelişmelerin ulusal koruma mevzuatı üzerindeki yansımalarına bakılırsa, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu içeriğine yönetim alanı, yönetim planı ve bağlantı noktası kavramlarının eklenerek, doğal ve kültürel miras alanlarının yönetimi konusunda hukuksal çerçevenin oluşturulmasına yönelik düzenlemeler yapıldığını söylemek mümkündür. Ancak, ulusal mevzuat içeriğinde özellikle doğal ve kültürel miras değerlerinin mekânsal birlikteliğine konu olan alanlarda yetki-sorumluluk paylaşımı konusunda belirsizlikler olmakla birlikte; kurumlararası diyalog açısından da istemsizlik olduğunu söylemek müm-

kündür. Nitekim doğal ve kültürel miras kaynaklarının mekânsal birlikteliklerine ve bütünlüklerine rağmen bütüncül bir koruma stratejisi ve alan yönetimi geliştirilemediği için planlama ve yönetim süreçlerinde kurumlar–arası yetki–sorumluluk çatışmalarının gözlemlendiği görülmektedir. Dolayısıyla, bu tür miras alanları için; *araştırma–analiz, sentez–yorumlama, planlama–uygulama ve denetim–izleme* süreçlerini bütüncül bakış açısı ile ele almaya olanak sağlayan statü kavramsallaştırmaları ile bu süreçlerde kurumlar–arası ortak yaklaşım ve diyalog geliştirilen, uluslararası çatı sözleşmeler ile uyum–tutarlık sağlayabilecek etkin ve yerinden yönetim mekanizmalarının oluşturulmasının önemli ve gerekli olduğu düşünülmektedir. Nitekim Dünya deneyimleri ile karşılaştırıldığında, yönetim planlaması bağlamında temel sorun planlama–uygulama ve denetim–izleme süreçlerini sürdürülebilir kılacak kapsayıcı ve katılımcı kurumsal mekanizmaların eksikliği olarak görülmektedir (Bal, 2019).

Bu araştırmanın amacı; bütünlük miras alanı niteliğindeki Troya Tarihi Milli Parkı için planlama ve uygulama süreçleri, katılım dinamikleri ve finansman alternatiflerine ilişkin açılımlar sunan bütüncül bir yönetim modelinin kurgulanmasıdır. Bu modelin bileşenleri, kurumlar–arası yetki–sorumluluk paylaşımını tanımlayan yönetim modeli, paydaşlar–arası diyalog kurulması ve geliştirilmesine ilişkin süreçleri tanımlayan katılım modeli, sürdürülebilir koruma stratejilerine ilişkin karar alma–verme süreçlerini açıklayan planlama modeli ile koruma sürecinin mali destek kaynaklarına ilişkin alternatifler sunan finansman modelinden oluşmaktadır.

Araştırma için Troya Tarihi Milli Parkı’nın seçilmesinin gerekçelerini 3 (üç) başlıkta ifade etmek mümkündür. Birincisi, işlev ve kaynak değerleri esas olmak üzere ulusal mevzuat ve uluslararası sözleşmeler gereğince korunması gerekli “büyük ova koruma alanı”, “arkeolojik sit”, “doğal sit”, “tarihi sit”, “milli park”, “sulak alan/delta”, “UNESCO dünya miras alanı” olmak üzere farklı doğal ve kültürel miras koruma statülerine sahip olmasıdır. İkincisi, farklı statü tanımlamaları esas olmak üzere birden çok ulusal ve uluslararası kurum–kuruluşun yetki–sorumluluk paylaşımına konu olmasıdır. Üçüncüsü, güncel durumda gerek dünya kültürel miras alanı yükümlülükleri gerekse kurumlar–arası işbirliği ve etkin katılıma dayanan ortak yönetim yaklaşımı gerekliliği bakımından bütüncül bir yönetim planı çalışmasına konu edilmemiş olmasıdır.

Araştırmanın, bütünlük miras alanlarına yönelik yönetim modeli tartışmalarına kavramsal ve kurumsal yönden katkı sunabileceği düşünülmektedir. Kavramsal katkının içeriği, “bütünlük miras alanı” olarak tanımlanan koruma statü önerisi olarak ifade edilebilir. Kurumsal katkı ise planlama ve uygulama süreçleri ile denetim ve izleme mekanizmalarının sürdürülebilir kılınmasına yönelik planlama, katılım, finansman mekanizmalarını tanımlayan sistematik bir yönetim mekanizması önerilmesidir.

2. Metodolojik Çerçeve

Araştırmanın metodolojik çerçevesi 5 (beş) aşamadan oluşan analitik bir izleneye dayanmaktadır:

Birinci aşama, mekânsal–işlevsel analiz başlığında Troya Tarihi Milli Parkı’nın konumsal durumu ve ulaşım ilişkileri ile arazi kul-

lanım biçimlerinin tanımlanarak doğal ve kültürel miras alanlarının kaynak ve işlev değerlerinin belirlenmesidir.

İkinci aşama, statü analizi kapsamında Troya Tarihi Milli Parkı’nın doğal ve kültürel miras kaynak değerlerine ilişkin koruma statülerinin kapsam ve içeriğinin açıklanmasıdır.

Üçüncü aşama, kurumsal analiz kapsamında Troya Tarihi Milli Parkı’nın koruma statü alanlarında uluslararası ve ulusal düzeyde yetkili–sorumlu kurum ve kuruluşların tanımlanarak, katılım mekanizmalarının belirlenmesidir.

Dördüncü aşama; planlama süreci analizi olup Troya Tarihi Milli Parkı’na ilişkin mekânsal planlama ve yönetim planlaması süreçlerine ilişkin planlama deneyimlerinin sorgulanmasıdır.

Beşinci aşama ise yapılan analizler sonucunda Troya Tarihi Milli Parkı için kapsayıcı koruma statüsü tanımlanarak, planlama–uygulama ve denetim–izleme süreçleri ile finansman kaynaklarına yönelik açılımlar sunan yönetim modelinin geliştirilmesidir.

3. Durum Analizi

Durum analizi başlığı altında Troya Tarihi Milli Parkı’nın konumsal nitelik ve kaynak–işlev değerlerinin tanımlandığı *mekânsal–işlevsel analiz*, yasal–hukuksal sınırlamaların açıklandığı *statü analizi* ile planlama ve yönetim süreçlerindeki yetki–sorumluluk paylaşımının değerlendirildiği *kurumsal analiz* olmak üzere ele alınarak değerlendirilmiştir.

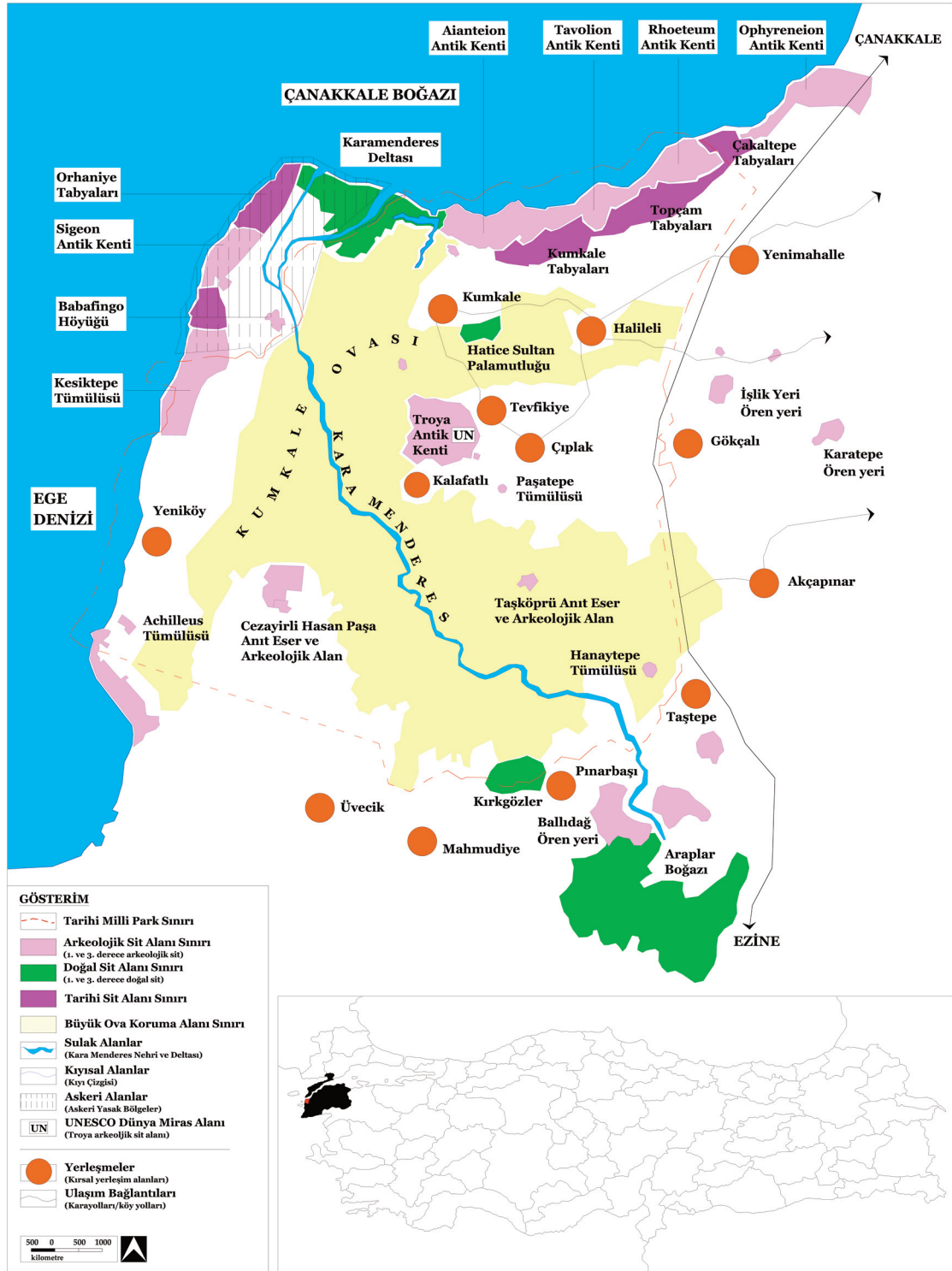
3.1. Mekânsal–İşlevsel Analiz

Troya Tarihi Milli Parkı, antik çağda Troas, günümüzde ise Biga Yarımadası olarak bilinen bölgede yer almaktadır. Çanakkale il sınırları içerisindeki milli park alanı, kuzeyde Çanakkale Boğazı, güneyde Pınarbaşı, Mahmudiye, Üvecik köy yerleşik alanları, doğuda E–87 İzmir–Çanakkale Devlet Karayolu, batıda ise Ege Denizi ile sınırlanmış olup yaklaşık 13.500 hektar büyüklüktedir (Şekil 1).

Troya Tarihi Milli Parkı bünyesindeki “arkeolojik sit alanları” ve “dünya miras alanı” özellikle ulusal–uluslararası düzeyde kültürel turizm potansiyelleri bakımından önemlidir. Bu açıdan özellikle “Troya arkeolojik alanı” bağlamında 2018 yılının Dünya Troya Yılı ilan edilerek, akademik–bilimsel, sanatsal etkinlikler düzenlenmesi ulusal–uluslararası farkındalığa katkı sunan çabalar olarak görülmelidir. Dolayısıyla, Troya arkeolojik sit alanının, Troya Tarihi Milli Parkı için işlevsel açıdan baskın kaynak değeri olduğu söylenebilir (Bal, 2019).

Bir diğer kültürel kaynak değeri ise Çanakkale Kara Savaşlarına konu olmakla sahil şeridi boyunca uzanan Kumkale, Orhaniye, Topçam, Çakaltepe tabyalarından oluşan tarihi sit alanlarıdır (Bal, 2019).

Doğal miras açısından bakılırsa, kuru ve sulu tarım arazileri olmak üzere yaklaşık 11.500 hektarı alanı kapsayan tarım alanları, Tarihi Milli Parkı’nın doğal kaynak potansiyeli, mekânsal açıdan baskın kaynak değeri olarak değerlendirilmektedir. Bu alanlar, özellikle meyvecilik–sebzecilik ve hayvancılık–balıkçılık faaliyetlerine dayanan Çıplak, Halileli, Kalafat, Kumkale, Tevfi-

Şekil 1. Troya Tarihi Milli Parkı'ndaki farklı statü sınırlarının analizi (Orijinal, 2025).

Figure 1. An analysis of the different zones in Troy Historical National Park (Original, 2025).

kiye, Yeniköy kırsal yerleşim alanlarında yaşayan yöre halkının sosyo-ekonomik yaşamı için temel geçim kaynağıdır (Bal, 2019).

Bir başka önemli doğal kaynak değeri ise yerleşim kültürünün gelişmesinde önemli katkısı olan Karamenderes Deltası ve yakın çevresindeki sulak alanlardır. Bu alanlar, endemik bitki ve hayvan varlığı açısından önemli bir ekosistem kaynağı olarak görülmelidir (Şengül, 2012; Günay, 2017; Duman, 2022). Tarihi Milli Park'ında yapılan bilimsel araştırma bulgularına göre; flora ve fauna olmak üzere toplam 318 ana tür, 318 takson, 312 tür,

3 alttür ve 3 varyete olduğu belirlenmiştir. 318 ana türün 111'i Akdeniz, altısı Avrupa-Sibirya ve iki tanesi ise İran-Turan fitocoğrafik bölgeye ait olup, 7 adet endemik tür, iki adet nesli tehlike altında olan türün varlığı tespit edilmiştir (UDGP, 2004).

Bu tespitler, Troya Tarihi Milli Parkı'nın kültürel ve doğal miras varlıklarına ilişkin kaynak değerlerinin sürdürülebilir kılınması, yerel sosyo-ekonomik gelişmenin desteklenmesine yönelik mekânsal ve işlevsel stratejiler ile birlikte ele alınarak geliştirilmesinin önemli ve gerekli olduğuna işaret etmektedir.

3.2. Statü analizi

Troya Tarihi Milli Parkı içinde büyük ova koruma alanı, arkeolojik, tarihi, doğal sit alanları ile milli park ve dünya miras alanı olmak üzere farklı yasal–hukuksal sınırlamalara tabi kılınmış koruma statü alanları bulunmaktadır. Troya antik kenti, on farklı yerleşim katmanından oluşan mitolojik–arkeolojik kimliği ve tarihsel–kültürel topografyası ile evrensel boyutta tanınırlık–bilinirliğe sahip önemli bir miras kaynağıdır. Bu nitelikleri ile Troya antik kent yerleşim alanı 1995 yılında yaklaşık 158 hektar alan için “birinci ve üçüncü derece arkeolojik sit alanı” koruma statüleri getirilirken², Kara Menderes Deltası, Kırkgözler Pınarı ve Hatice Sultan Palamutluğu ise “birinci derece ve ikinci derece doğal sit alanları” olarak belirlenmiştir³. Takip eden süreçte, 1996 yılında “tarihi milli park” statüsü tanımlanmış⁴, 1998 yılında ise UNESCO tarafından “Troya Arkeolojik Alanı” tanımı ile birinci derece arkeolojik sit alanı “Dünya Miras Alanı” olarak ilan edilmiştir.

Troya Tarihi Milli Parkı’nda bir başka statü alanı ise 1999 yılında Çanakkale Deniz Savaşları ve Kara Savaşları’na konu olan Kumkale ile Orhaniye Tabyası arasında kalan bölgenin “tarihi sit alanı” olarak belirlenmesidir⁵. Sonrasında, 2016 yılında Troya Tarihi Milli Parkı’nın büyük bölümünü oluşturan Kumkale Ovası’nın tarımsal kaynak ve değerlerinin sürdürülebilir korunması–geliştirilmesi ve etkin kullanılmasına yönelik olarak yaklaşık 7.495 hektar alan “büyük ova koruma alanı” statüsü⁶ tanımlanmıştır.

Bu açıklamalardan, Troya Tarihi Milli Parkı’nın doğal ve kültürel miras kaynakları açısından farklı koruma statü alanlarını yekisorumluluk açısından eşgüdüm ele alan statü tanımlamaları geliştirilmesinin, yere özgü kaynak ve işlev değerlerinin çeşitliliğini göstermesinin ötesinde, özellikle kaynak değerlerinin gerektirdiği koruma–geliştirme odaklı mekânsal ve işlevsel stratejileri bütüncül bir bakış açısı ile ele alan yönetim mekanizmalarının geliştirilmesinin önemli ve gerekli olduğu değerlendirilmektedir.

3.3. Yetki–Sorumluluk Paylaşım Analizi

Troya Tarihi Milli Parkı’nın doğal ve kültürel mirasa ilişkin farklı statü alanlarında kaynak ve işlev değerleri esas olmak üzere farklı kurum–kuruluşların yetkili ve sorumlu olduğu görülmektedir. Bu yetki–sorumluluk paylaşımı doğal ve kültürel miras kaynak değerleri olmak üzere iki başlıkta sınıflandırılabilir (Tablo 1).

Kültürel miras değerleri bakımından incelenirse, “arkeolojik ve tarihi sit alanlarına” ilişkin koruma amaçlı planlama–uygulama, denetim–izleme ve revizyon süreçlerinde Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde Alan Yönetim Başkanlığı ile Çanakkale Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu yetkili–sorumludur. Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesindeki Troya Kazı Başkanlığı ve Troya Müze Müdürlüğü ise kaynak değerinin arkeolojik araştırmalar ve sunu–sergileme olanakları ile korunması–geliştirilmesi ve tanınırlık–bilinirlik süreçlerine katkı sunan yerel kurumsal paydaşlar olarak görülmelidir. Dünya Miras Alanı olarak tanımlı Troya arkeolojik sit alanı için UNESCO Dünya Miras Komitesi ise gözlem–izleme düzeyinde yetkilidir.

Tablo 1. Troya Tarihi Milli Parkı doğal ve kültürel miras statüleri esas yetki analizi (Bal, 2019).

Table 1. Authority analysis based on natural and cultural heritage statuses in Troy Historical National Park (Bal, 2019).

Statüler	Kaynak Değeri	Yetkili ve Sorumlu Kurum/Kuruluşlar
Arkeolojik Sit	Kültürel Miras	Kültür ve Turizm Bakanlığı Çanakkale Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu Çanakkale Müze Müdürlüğü/Troya Müzesi Troya Kazı Başkanlığı
Tarihi Sit		<i>Planlama:</i> Koruma Amaçlı İmar Planı, Çevre Düzenleme Projesi, Alan Yönetimi, Ziyaretçi Planı
Büyük Ova	Doğal Miras	Tarım ve Orman Bakanlığı Çanakkale Tarım ve Orman İl Müdürlüğü
Milli Park		Çanakkale Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü
Sulak Alan		<i>Planlama:</i> Uzun Devreli Gelişme Planı, Sulak Alan Yönetim Planı
Doğal Sit	Doğal Miras	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Çanakkale Tabiat Varlıkları Koruma Bölge Komisyonu <i>Planlama:</i> 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı
Dünya Miras Alanı (Troya Arkeolojik Alanı)	Kültürel Miras	UNESCO Anıtlar ve Sitler Konseyi (ICOMOS) UNESCO Türkiye Milli Komitesi

Şüphesiz yetki–sorumluluk analizi kapsamında Troya Tarihi Milli Parkı bünyesinde doğal ve kültürel mirasın korunması–geliştirilmesine yönelik projelere destek sunan özel sermaye grupları ve sivil örgütlenmeler ile geçim ekonomisi tarımsal üretime dayanan kırsal yerleşimciler/yerel halk temel paydaş katılım gruplarıdır.

Doğal miras değerleri açısından bakıldığında ise alansal büyüklük açısından “kapsayıcı statü” olarak “milli park” ve “büyük ova koruma alanı” statüleri yönünden Tarım ve Orman Bakanlığı bünyesinde Tarım ve Orman İl Müdürlüğü ile Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü, “doğal sit alanları” statüsü yönünden ise Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı’na bağlı Çanakkale Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu’nun yetkili–sorumlu olduğu ifade edilebilir.

Bu açıklamalar, doğal, tarihsel, kültürel ve arkeolojik değerler yönünden farklı statü alanlarının bulunduğu Troya Tarihi Milli Parkı’nın özellikle yönetim temelli planlama süreçleri açısından ulusal–uluslararası düzeyde farklı kuruluşların yetki–sorumluluk ve gözlem/izleme–denetim alanında olduğu ortaya koyması bakımından önemlidir. Dolayısıyla, Troya Tarihi Milli Parkı’nda kurumlar–arası diyalogun geliştirilmesi ve geniş katılım–paydaş işbirliği kurularak planlama–uygulama süreçleri ve denetim–iz-

² Edirne Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu’nun 26.05.1995 tarih ve 2414 sayılı kararı.

³ Edirne Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu’nun 26.05.1995 tarih ve 2413 ve 2415 sayılı kararları.

⁴ 30.09.1996 tarih ve 8676 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı.

⁵ Edirne Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu’nun 11.06.1999 tarih ve 5438 sayılı kararı.

⁶ 21.01.2017 tarih ve 9620 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı.

leme mekanizmalarına ilişkin bütüncül ve tek elden bir yetki-sorumluluk mekanizması kurulmasının gerekliliğine işaret olarak görülmelidir.

3.4. Planlama Süreci Analizi

Planlama süreç analizi kapsamında doğrudan Troya Tarihi Milli Parkı'nı konu alan planlama deneyimleri ele alınarak değerlendirilmiştir.

Troya Tarihi Mili Parkı'na ilişkin ilk planlama deneyimi, 1971 yılında T.C. Orman Bakanlığı uzmanları ile ABD milli park uzmanları birlikteliğinde hazırlanan uzun devreli milli park gelişme planıdır. Bu plan, milli park ile bütünlük gösteren kültürel miras alanlarının birlikte ele alınarak, doğal ve kültürel miras koruma zonları belirlenerek mekânsal ve işlevsel planlama kararları geliştirilmesi yönünden önemlidir (UDGP, 1971).

İkinci planlama deneyimi ise Çevre ve Orman Bakanlığınca 2004 yılında onaylanan uzun devreli gelişme planıdır. Bu plan kapsamında Milli Park sınırlarının yeniden düzenlenerek arkeolojik, tarımsal ve biyolojik değerlerden oluşan ekosistemin bütünlüğünün korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması yönelik stratejiler geliştirildiği anlaşılmaktadır (UDGP, 2004).

Üçüncü planlama deneyimi ise 2010 yılında Çevre ve Orman Bakanlığınca onaylanan uzun devreli gelişme revizyon planıdır. Bu planın gerekçesi, ulusal mevzuat düzenlemeleri gereğince Troya Tarihi Milli Parkı koruma statülerinin güncellenmesi ve koruma zonlarının yeniden belirlenmesidir (UDGP, 2010).

Son planlama deneyimi ise Orman ve Su İşleri Bakanlığınca 2015 yılında onaylanan Milli Park Gelişme Planıdır. Bu plan kapsamında kaynak yönetimi, su kaynakları, kültürel değerler, tarımsal uygulamalar, sürdürülebilir turizm, ziyaretçi yönetimi, eğitim-bilinçlendirme programı olmak üzere altı başlıkta eylem planları hazırlanması, yetki-sorumluluk konusunda paydaşların tanımlanması, yönetim planlaması açısından önemlidir (UDGP, 2015).

Tarihi Milli Parkı'na ilişkin planlama deneyimleri değerlendirilirse, temel sorunların milli park sınırlarının tespitinde doğal miras kaynaklarının öncelikli kılınarak doğal ve kültürel miras kaynak ve değerleri bütünlüğünün kurulamaması, statü farklılıkları esas olmak üzere planlama-uygulama süreçlerine ilişkin ortak bir çatı koruma statüsü eksikliği ile yetki-sorumluluk paylaşımına ilişkin bütüncül bir yönetim planlaması mekanizması gerekliliği olarak ifade edilmelidir.

4. Bütünleşik Miras Alanları İçin Yönetim Modeli Önerisi

Durum analizi bulgularının değerlendirilmesi sonucunda, Troya Tarihi Milli Parkı bütünleşik miras alanının sürdürülebilir korunması-geliştirilmesi için yerinden ve etkin bir yönetim modeli kurgusuna yönelik öneriler geliştirilmesi mümkün olabilmıştır. Bu öneriler, yasal çerçeve ve statü tanımlamasına ilişkin "kavramsal öneriler" ile yönetim planlamasına ilişkin "kurumsal öneriler" olmak üzere 2 (iki) başlıkta değerlendirilmiştir.

4.1. Kavramsal Öneriler: Yasal Çerçeve ve Statü Tanımlaması

Troya Tarihi Milli Parkı, "aynı kaynak değer-farklı koruma sta-

tüsü" ile "farklı kaynak değer-farklı koruma statüsü" olmak üzere doğal ve kültürel miras kaynaklarının birlikteliği niteliğindedir. Bu durumun, 2 (iki) temel sorun oluşturduğu değerlendirilmektedir. Birincisi, ulusal koruma mevzuatı gereğince kaynak değeri aynı olan tek bir alanda birden fazla koruma statüsünün bulunmasına dayalı yetkili-sorumluluk paylaşım sorunudur. İkincisi ise, farklı statü sınırlamalarına dayanan yetki-sorumluluk paylaşım sorunlarının çözümüne yönelik planlama-uygulama süreçleri ile denetim-izleme mekanizmalarını eşgüdüm ele alacak bir yönetim planlaması kurgusuna ilişkin hukuksal-yasal düzenlemelerin bulunmamasıdır.

Bu çerçevede, Troya Tarihi Milli Parkı sınırları içinde veya kısmen içinde olan doğal ve kültürel miras koruma statü sınırlarını "kapsayıcı" ve "bütüncül" biçimde ele alan şemsiye koruma statüsü olarak **Bütünleşik Miras Alanı Koruma Statüsü** önerilmiştir. Bütünleşik Miras Alanı Koruma Statüsü, doğal ve kültürel miras kaynaklarına ilişkin farklı koruma statüleri tanım ve gereklilikleri ile koruma statülerine ilişkin koruma-kullanma koşullarının ortak bir kavramsal çerçevede ele alınmasına yönelik ilkesel statü olarak görülmelidir. Bütünleşik miras koruma alanı statü önerisinin, farklı statü alanlarında koruma-kullanma ve planlama-uygulama süreçlerinde yaşanan yetki-sorumluluk paylaşım sorunlarının çözümüne katkı sunacağı değerlendirilmektedir (Bal, 2019).

4.2. Kurumsal Öneriler: Yönetim Planlaması

Kurumsal öneriler, bütünleşik miras alanları yönetim modeli olarak tanımlanmış olup (1) kurumlar-arası işbirliği ve yetki-sorumluluk paylaşımının tanımlandığı yönetim modeli, (2) paydaşlar-arası diyalogu önceleyerek paydaş planını tanımlayan katılım modeli, (3) planlama ve uygulama süreçleri ile denetim ve izleme mekanizmaları kapsamında mekânsal-işlevsel ilke ve stratejileri tanımlayan planlama modeli, (4) bütçe programı ve mali/fon kaynaklarına ilişkin açılımlar sunan finansman modeli olmak üzere dört başlık altında ele alınarak, değerlendirilmiştir (Bal, 2019).

(a) Yönetim modeli

Troya Tarihi Milli Parkı'nın doğal ve kültürel miras koruma statüleri, yetki-sorumluluk ilişkisi açısından değerlendirilirse, arkeolojik sit statüleri açısından Kültür ve Turizm Bakanlığı, büyük ova ve milli park statüleri yönünden Tarım ve Orman Bakanlığı, doğal sit statüleri bakımından Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı gibi merkezi yönetim birimleri ve ilgili yerel yönetim birimlerinin yetki-sorumlu olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, merkezi ve yerel düzeyde kurumlar-arası diyalog geliştirilerek eşgüdüm karar alma-verme yeteneğine sahip etkin ve yerinden bir yönetim modeli oluşturulmasının gereklilik olduğu düşünülmektedir.

Bu yönetim modelinin işler kılınabilmesi için ayrıntıda ilke ve esasları tanımlayan düzenleyici-yönlendirici strateji belgesi olarak Troya bütünleşik miras alanı yönetim stratejisi oluşturulması ve bu stratejik çerçeveyi yürütmek üzere Troya bütünleşik miras alanı yönetim komitesi kurulması öngörülmüştür. Bu komitenin temel işlevi, bütünleşik miras alanının korunması-geliştirilmesine yönelik mekânsal ve işlevsel stratejilerin belirlenerek, planlama-uygulama ve denetim-izleme süreçlerinin kurumsal eşgüdüm içinde yürütülmesi olup bu işlevleri

gerçekleştirmek üzere planlama–uygulama birimi, denetim–izleme birimi, danışman–tavsiye grupları, mali kaynak–fon araştırma birimi, ziyaretçi yönetim birimi olmak üzere beş birim olarak örgütlendirilmiştir (Şekil 2).

Yönetim modelinin bir diğer önemli konusu yasal–hukuksal düzenleme ve kurumsal mekanizma/protokol önerisidir.

Yasal–hukuksal düzenleme, Troya Tarihi Milli Parkı’nın yere özgü doğal ve kültürel miras kaynaklarını bütüncül koruma bakış açısı ile ele alan statü tanımlaması, planlama–uygulama, denetim–izleme mekanizmalarının tanımlanması, koruma–geliştirme kararlarına ilişkin ilke ve esasların belirlenmesine yönelik yasal–hukuksal düzenleme niteliğindeki Troya Bütünleşik Miras Alanı Yönetimi Yasası’dır. Bu yasa, Troya Tarihi Milli Parkı’nda kurumsal müdahale yetki–sorumluluk sınırlarının belirlenerek etkin ve eşgüdüm bir yönetim sistemi oluşturulması bakımından önemli bir yasal araç olarak değerlendirilmektedir.

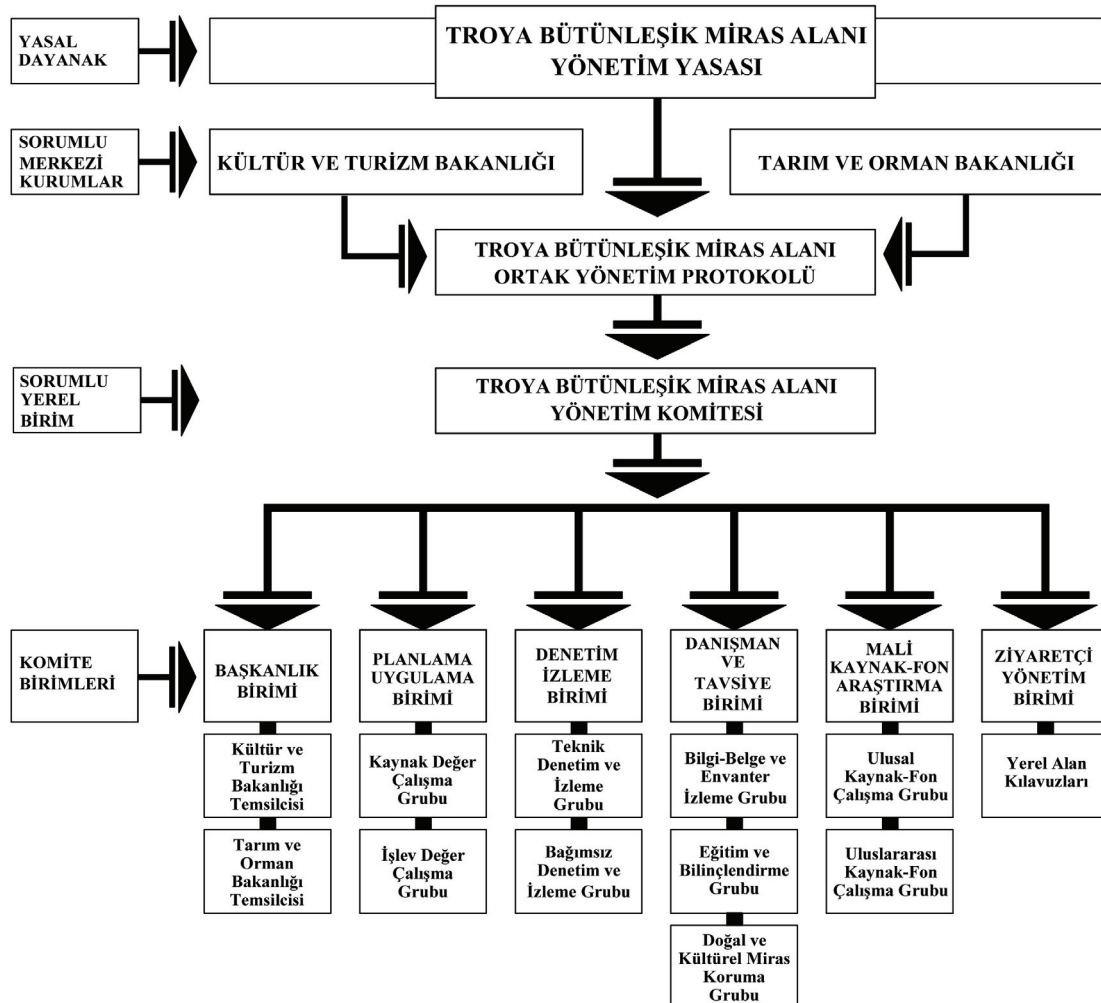
Kurumsal mekanizma ise Troya Bütünleşik Miras Alanı Yönetimi Yasası kapsamında doğal ve kültürel miras statüleri gereğince yetkili–sorumlu kurumlar–arası işbirliği ve diyalog süreçlerinin kapsam ve içeriğini tanımlayarak eşgüdüm karar alma–verme olanağı sunacak Bütünleşik Miras Alanı Ortak Yönetim Protokolü’dür. Bu protokolün, kültürel sitler (arkeolojik ve tarihi sit), sulak alan ve büyük ova koruma alanlarının baskın statüler ol-

ması ile turizm ve tarım sektörlerinin baskın işlevsel kullanımlar olması bakımından Kültür–Turizm Bakanlığı ile Tarım–Orman Bakanlığı arasında gerçekleştirilmesi önerilmektedir. Bu protokolün yürütme mekanizması ise başkanlık, planlama–uygulama, denetim–izleme, danışma–tavsiye, mali kaynak–fon araştırma ve ziyaretçi yönetim birimlerinden oluşan Bütünleşik Miras Alanı Yönetim Komitesi olarak öngörülmüştür (Şekil 2).

(b) Katılım modeli

Troya Tarihi Milli Parkı’nın mekânsal karakteristikleri ve işlevsel kaynak değerlerine ilişkin koruma–geliştirme stratejilerinin belirlenmesine yönelik planlama–uygulama ve denetim–izleme süreçlerinin her aşamasında geniş katılım ve işbirliğini esas alan paydaş katılım mekanizması oluşturulması gereklilik olarak görülmektedir.

Paydaş katılım mekanizmasının, yerel halk temsilcileri başta olmak üzere Troya Tarihi Milli Parkı’nda yetki–sorumluğu bulunan ulusal düzeyde (ilgili il müdürlükleri ve müze müdürlüğü), bölgesel düzeyde (Güney Marmara Kalkınma Ajansı, Koruma Bölge Kurulu/Komisyonu,), yerel yönetimler düzeyinde (belediyeler, özel idare), sivil toplum inisiyatifleri (Troya Vakfı, tarımsal kooperatifler ve birlikler), özel sermaye–girişim grupları kapsamında ise (Arkeopark projesi yürüten OPET Petrol A.Ş. veya tarımsal eğitim projesi yürüten Anadolu Etap A.Ş. ile tu-

Şekil 2. Troya Tarihi Milli Parkı bütünleşik miras alanı için yönetim modeli önerisi (Bal, 2019).

Figure 2. A Proposed management model for the integrated heritage area of Troy Historical National Park (Bal, 2019).

rizm potansiyelinin değerlendirilmesi–tanıtımı bakımından Türkiye Seyahat Acentaları Birliği gibi) ile akademik temsilcilerden (üniversiteler, araştırma merkezleri, kazı başkanlığı) oluşturulması önerilmiştir.

Bu mekanizma, Troya Tarihi Milli Parkı’nda doğal ve kültürel miras kaynaklarına yönelik koruma–geliştirme süreçlerinde paydaşlar–arası bilgi akışının kurulması, karar alma–verme süreçlerine etkin katılım sağlanarak ortak kararlar üretilmesine yönelik diyalog aracı olarak değerlendirilmektedir.

(c) Planlama–uygulama modeli

Planlama–uygulama modeli, Troya Tarihi Milli Parkı için öngörülen bütünlük miras alanı statüsü kapsamında koruma–geliştirme odaklı planlama sürecinin kapsam ve içeriğini tanımlayan yöntem izlencesi olarak tanımlanabilir. Bu model, bütünlük miras yönetim stratejisi esas olmak üzere bütünlük miras alanının kendine özgü mekânsal ve işlevsel kimlik değerlerini, geleceğe yönelik vizyon ve hedeflerle birlikte ele alan yönetim planının oluşturulması, devamında, planlama–uygulama, denetim–izleme ve revizyon süreçlerinin tasarımı olmak üzere döngüsel bir süreci tarif etmektedir.

Bu döngüsel süreç ardışık 5 (beş) aşamadan oluşmaktadır. Birincisi, Troya Tarihi Milli Parkı’ndaki tüm paydaşların tespit edilerek, paydaş beklenti–görüş ve önerilerinin alınmasından oluşan hazırlık aşamasıdır. İkincisi, kaynak ve işlev değerlerinin tespitine yönelik olarak Troya Tarihi Milli Parkı’nın mekânsal ve işlevsel karakterini anlamaya yönelik analiz–gözlem çalışmaları ile kaynak ve işlev değerlerinin tespitine yönelik sentez çalışmaları eşliğinde alanın anlaşılması/tanımlanması aşamasıdır. Üçüncüsü, alanın sürdürülebilir korunması ve geliştirilmesi, tanınırlık–bilinirliğin artırılması ve yerel ekonomiye katkılarının araştırılmasına yönelik yönetim politikaları geliştirilmesi aşamasıdır. Dördüncüsü, yasal ve hukuksal arka plan kapsamında bütünlük miras alanında yetkili/sorumlu kuruluşlarca imar programlarının hazırlanması ve planlama–uygulama çalışmalarının gerçekleştirilmesi aşamasıdır. Beşincisi, planlama–uygulama süreçlerinin programa uygun yürütülmesinde beklenmedik olumlu–olumsuz gelişmeler ve olası risklere yönelik güncelleme/geri besleme süreçlerini kapsayan denetim–izleme ve revizyon aşamasıdır.

(d) Finansman modeli

Finansman modeli, kamu–özel sektör kaynakları ile miras koruma çalışmalarını destekleyen uluslararası kurum–kuruluşların/vakıfların hibe–fon olanakları ile teknik ve bilimsel destekleri eşliğinde yönetim planının etkin olarak uygulanabilmesine yönelik mali kaynak alternatiflerine ilişkin mekanizmayı ifade etmektedir. Burada temel hedef, işlev değerlerine ilişkin sektörel dinamiklerin geliştirilmesine yönelik sosyo–ekonomik içerikli projeler ile yerel ekonomik canlanma–kalkınma sağlanmasına ile kaynak değerinin korunması–geliştirilmesine yönelik sosyo–mekânsal projeler için ulusal–uluslararası düzeyde malî kaynak–fon desteklerinin sağlanmasına yönelik Mali Kaynak–Fon Araştırma Birimi oluşturulmasıdır. Bu birim, Troya Tarihi Milli Parkı’nın yetki–sorumluluk yönünden yerel–bölgesel ve ulusal–uluslararası paydaşları ile gerek kaynak yaratımı/hibe–bağışlar gerekse bilimsel–akademik ve teknik destekler bakımından etkin iletişim–diyalog kurabilme ve bütçe stratejisi

oluşturabilme yeteneği olan, bu açıdan, alternatif kaynakların araştırılması ve sürdürülebilir kılınması üzerine odaklanan finansal mekanizma olarak görülmelidir.

Bütünlük Miras Yönetim Planı kapsamında finansal mekanizmanın bileşenleri ulusal ve uluslararası kaynaklar olmak üzere 2 (iki) başlıkta açıklanabilir: Ulusal kaynaklar, Kültür ve Turizm ile Tarım ve Orman Bakanlıklarından aktarılabilecek fon kaynakları ve teşvik–destekler başta olmak üzere yerel yönetimler, sivil girişimler/yerel kooperatif–birlikler, yatırımcı özel sektör işbirlikleri ve/veya sponsorluk kurumu ile turizm gelirleri olarak sayılabilir. Uluslararası kaynaklar ise Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO), Kültürel Varlıkların Korunması ve Onarımı Araştırma Merkezi (ICCROM), Uluslararası Doğa Koruma Birliği (IUCN), Dünya Anıtlar Fonu (WMF) gibi kuruluşlar ile Getty Koruma Enstitüsü gibi vakıflarla sağlanan teknik ve bilimsel–eğitimsel desteklerdir.

5. Sonuç

Doğal ve kültürel miras alanlarının birlikteliği niteliğindeki Troya Tarihi Milli Parkı için yönetim modeli önerisi geliştirilmesi üzerine odaklanan bu araştırma sonunda, Tarım–Orman Bakanlığı yetki–sorumluluğundaki “tarihi milli park” ve “büyük ova koruma alanı”, Kültür ve Turizm Bakanlığı yönetimindeki “arkeolojik ve tarihi sit alanları” ile Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı denetimindeki “doğal sit alanları” olmak üzere her bir koruma statüsü için yetkili idarelerin ayrı yönetim planı hazırlama yetkisi bulunmakla, eşgüdüm/ortak hareket edebilmesine yönelik yasal bir düzenleme yapılmamış olması temel sorun olarak tespit edilmiştir. Bu sorunun çözümü için Troya Tarihi Milli Parkı’nda gerek farklı statü tanımlamaları gerekse planlama–uygulama ve denetim–izleme süreçlerini bütüncül ve sistematik bir yönetim modeli önerilmiştir. Bu modelin kavramsal–hukuksal bileşenleri “Bütünlük Miras Alanı” statüsü önerisi ile “Troya Bütünlük Miras Yönetimi Yasası” olarak tanımlanmıştır. Kurumsal bileşeni ise oluşturulan yönetim modeli, planlama–uygulama modeli, katılım modeli, finansman modeli olmak üzere dört bileşenden oluşan sistematik bir yönetim mekanizmasını tanımlayan “Bütünlük Miras Yönetim Planı” olarak somutlaştırılmıştır. Bu modelin kurumsal açıdan etkin ve işler kılınabilmesi konusunda ise Kültür–Turizm ile Tarım–Orman Bakanlıkları arasında kurulacak “Bütünlük Miras Alanı Ortak Yönetim Protokolü” ile yere özgü kurumsal mekanizma niteliğindeki “Troya Bütünlük Miras Yönetim Komitesi” oluşturulması önerilmiştir.

Araştırma kapsamında geliştirilen sistematik yönetim modeli önerisinin, gerek Troya Tarihi Milli Parkı örneğinde gerekse benzer bütünlük miras alanlarında yönetim planlaması süreçlerinde yaşanan statü kaynaklı yetki–paylaşım sorunlarının çözümlenmesine katılımcı–kapsayıcı yöntem yaklaşımı açısından katkı sunabileceği değerlendirilmektedir.

Çıkar Çatışması/Conflict of Interest: Yazar herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan eder. *The authors declare that there is no conflict of interest.*

Yazar Katkısı/Author contribution: Bu araştırma K.Ö danışmanlığında Ş.B. tarafından hazırlanmıştır. Veriler Ş.B. tarafından toplanmış, analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Şekiller K.Ö ve Ş.B. tarafından hazırlanmıştır. Bulgular ve sonuçlar Ş.B tarafından

hazırlanmıştır. Bulgular ve sonuçlar Ş.B tarafından değerlendirilmiş, K.Ö tarafından gözden geçirilmiştir. *This study was designed by Ş.B. under the supervision of K.Ö. Data were collected, analyzed, and also discussed by Ş.B. Figures were prepared by Ş.B. and K.Ö. Findings and results have been assessed by Ş.B., reviewed by K.Ö.*

Etik Kurulu Onayı/ Ethics Committee Approval: Bu çalışma için Etik Kurul Onay Belgesi gerekmemektedir. *Ethics Committee Approval is not required for this study.*

Katkı Belirtme ve Teşekkür/Acknowledgements: Bu araştırma, Pamukkale Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) Koordinasyon Birimi tarafından desteklenmiştir. Proje numarası: 2018FEBE041. Bu makalenin dayandığı yüksek lisans tezine akademik ve bilimsel görüş ve önerileri ile katkı sunan jüri üyeleri Sayın Prof. Dr. Zekiye Yenen (Yıldız Teknik Üniversitesi) ve Sayın Prof. Dr. Bilal Söğüt (Pamukkale Üniversitesi) ile alan araştırması sürecine bilgi ve görüşleri ile katkı koyan Troya Antik Kenti Kazı Başkanı Sayın Prof. Dr. Rüstem Arslan (Çanakkale 18 Mart Üniversitesi) teşekkür ile anılır. *This study was supported by Office of Scientific Research Projects of Pamukkale University. Project number: 2018FEBE041. The author respectfully acknowledges the jury members, Prof. Dr. Zekiye Yenen (Yıldız Technical University) and Prof. Dr. Bilal Söğüt (Pamukkale University), for their valuable academic and scientific insights and contributions to the master's thesis on which this article is based. Special thanks are also extended to Prof. Dr. Rüstem Arslan (Çanakkale Onsekiz Mart University), Head of the Troy Archaeological Excavations, for his support during the field study process.*

Kaynakça

- Bal, Ş. (2019). *Bütünleşik miras alanları için yönetim modeli önerisi: Troya Tarihi Milli Parkı örneği*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Cleere, H. (2010). *Management plans for archaeological sites: A world heritage template*. Conservation and Management of Archaeological Sites, 12(1), 4–12. <https://doi.org/10.1179/175355210X12791900195025>
- Demas, M. (2002). *Planning for conservation and management of archaeological sites: A values-based approach*. (Eds: J. M. Teutónico & G. Palumbo), Management planning for archaeological sites, An international workshop, Los Angeles: The Getty Conservation Institute Press, ss. 27–40.
- Dudley, N. (Editor) (2008). *Guidelines for applying protected area management categories*. Gland: IUCN Press.
- Duman, C. (2022). *Karamenderes Havzası'nın (Çanakkale) coğrafi ekolojisi*. [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Eurosite (1999). *Toolkit: management planning*. Lille: EUROSITE Press, ss. 1–13.
- Feilden, B. M. & Jokilehto, J. (1998). *Management guidelines for world cultural heritage sites*. Roma: ICCROM Press, s. 23–40.
- Günay, U. K. (2017). *Troya Tarihi Milli Parkı çevresindeki amfibi ve kuş popülasyonları üzerine ekolojik araştırmalar*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Iamandi, C. (2004). *Module 5: Management of historic cities, The Caribbean capacity building program (CCBP)*. La Habana: UNESCO Press, ss. 16–31.
- Ringbeck B. (2008). *Management plans for world heritage sites: A practical guide*. Bonn: German Commission for UNESCO Press.
- Ringbeck, B. (2018). The world heritage convention and its management concept. *Aspects of management planning for cultural world heritage sites, principles, approaches and practices*, (Ed. S. Makuvaza) Cham: Springer International Press, ss. 15–24.
- Romano, M. (2014). *Cultural heritage management process: action plan for Banteay Chhmar, Kambodia*: UNESCO Press, ss. 2–8.
- Shipley, R., & Kovacs, J. F. (2008). *Good governance principles for the cultural heritage sector: Lessons from international experience*. Corporate Governance: The international journal of business in society, 8(2), 214–228. <https://doi.org/10.1108/14720700810863823>
- Şengül, E. (2012). *Kumkale (Çanakkale/Türkiye) Deltası'nın avifaunası*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Taylor, K., & Verdini, G. (2022). *Management planning for cultural heritage: Places and their significance*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315718484>
- Thomas, L. & Middleton, J. (2003). *Guidelines for management planning of protected areas*. Cambridge: IUCN Press, s. 3–57.
- UDGP (1971). *Troya Tarihi Milli Parkı Uzun Devreli Gelişme Planı*. Ankara: T.C. Orman Bakanlığı.
- UDGP (2004). *Troya Tarihi Milli Parkı Uzun Devreli Gelişme Planı Analitik Etüt Rapor*. Ankara: Milli Parklar Dairesi Başkanlığı.
- UDGP (2010). *Troya Tarihi Milli Parkı Uzun Devreli Gelişme Revizyon Planı*. Ankara: Çevre ve Orman Bakanlığı.
- UDGP (2015). *Troya Tarihi Milli Parkı Uzun Devreli Gelişme Revizyon Planı*. Ankara: Orman ve Su İşleri Bakanlığı.
- UNESCO (2005). *Operational guidelines for the implementation of the World Heritage Convention*. Paris: UNESCO World Heritage Centre Press.
- UNESCO, ICCROM, ICOMOS & IUCN (2013). *Managing cultural world heritage*. Paris: UNESCO World Heritage Centre Press, ss. 12–53.